

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2022. május 5.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – Tisztességtelen feltételek – 93/13/EGK irányelv – Időbeli hatály – A 10. cikk (1) bekezdése – Valamely tagállamnak az Európai Unióhoz való csatlakozása előtt megkötött, de ezen időpontot követően módosított kölcsönszerződés – 6. cikk – Az eladó vagy szolgáltató által jogalap nélkül szerzett előnyök visszatérítése – A tisztességtelen feltételek felváltását és az azok alapján kapott túlfizetés visszatérítését előíró nemzeti szabályozás – Tárgyi hatály – Az 1. cikk (2) bekezdése – Kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző feltételek kizárása”

A C-567/20. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Općinski građanski sud u Zagrebu (zágrábi városi polgári bíróság, Horvátország) a Bírósághoz 2020. október 29-én érkezett, 2020. október 15-i határozatával terjesztett elő az

A. H.

és

a **Zagrebačka banka d.d.**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Jürimäe tanácselnök, N. Jääskinen (előadó), M. Safjan, N. Piçarra és M. Gavalec bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- A. H. képviseletében P. Đurić és S. Kalebota odvjetnici,
- a Zagrebačka banka d.d. képviseletében B. Porobija, M. Kiš Kapetanović és S. Porobija odvjetnici,

* Az eljárás nyelve: horvát.

- a horvát kormány képviselőjében G. Vidović Mesarek, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében M. Mataija és N. Ruiz García, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2022. február 3-i tárgyaláson történt meghallgatását követően, meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvnek (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.), valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 38. és 47. cikkének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az A. H. és a Zagrebačka banka d.d. között az eredetileg az e felek által kötött kölcsönszerződésben szereplő és később egy horvát törvényben előírt módosításokat végrehajtó kiegészítő megállapodás útján felváltott tisztességtelen feltételek alkalmazása folytán a Zagrebačka banka által állítólagosan jogalap nélkül kapott összegek visszatérítése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 2012. évi csatlakozási okmány

- 3 A Horvát Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Unió működéséről szóló szerződés és az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződés kiigazításáról szóló okmány (HL 2012. L 112., 21. o.) 2. cikkének első bekezdése kimondja:

„A csatlakozás időpontjától kezdődően az eredeti szerződések rendelkezései és az intézmények által a csatlakozást megelőzően elfogadott jogi aktusok Horvátország számára kötelezőek, és az említett szerződésekben, illetve az ebben az okmányban megállapított feltételekkel alkalmazandók Horvátországban.”

A 93/13 irányelv

- 4 A 93/13 irányelv tizenharmadik preambulumbekzdése a következőképpen szól:

„mivel a tagállamoknak azok a törvényi vagy rendeleti rendelkezései, amelyek közvetve vagy közvetlenül meghatározzák a fogyasztói szerződések feltételeit, vélhetően nem tartalmazzak tisztességtelen feltételeket; mivel ezért nem tűnik szükségesnek, hogy alárendeljék ennek az irányelvnek azokat a feltételeket, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit

tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró felei; mivel ebben a vonatkozásban az 1. cikk (2) bekezdésében szereplő »kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezések« kifejezés azokat a szabályokat is lefedi, amelyeket a jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg.”

5 Ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdése a következőket mondja ki:

„Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró [helyesen: aláírói], különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

6 Az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

7 Ugyanezen irányelv 10. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A tagállamok legkésőbb 1994. december 31-ig hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek megfeleljenek. Erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot.

Minden 1994. december 31-e után megkötött szerződésre az ebben az irányelvben előírt rendelkezések alkalmazandók.”

A horvát jog

8 A Horvát Köztársaság Európai Unióhoz való csatlakozását megelőzően elfogadott, 2010. január 1-jén hatályba lépett *Zakon o potrošačkom kreditiranju* (a fogyasztói hitelről szóló törvény, *Narodne novine*, br. 75/09) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 40., 36. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 7. kötet, 132. o.) rendelkezéseinek a horvát jogban való végrehajtására irányult.

9 E törvény 3. cikke felsorolja azokat a hitelmegállapodás-típusokat, amelyekre e törvény hatálya nem terjed ki, és azok között nem szerepelnek azon hitelmegállapodások, amelyek célja földterület vagy meglévő vagy tervezett épület tulajdonjoga megszerzésének vagy fenntartásának finanszírozása.

10 E törvényt a 2015. szeptember 30-án hatályba lépett *Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju* (a fogyasztói hitelről szóló törvény módosításáról és kiegészítéséről szóló törvény, *Narodne novine*, br. 102/15; a továbbiakban: a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény) módosította.

11 A fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény IV.a. fejezete tartalmazza e törvény 19 a–19i. cikkét, amelyek rendelkezései „a svájci frank [(CHF)] alapú hitelek és a [horvát] kuna [(HRK)] alapú, svájci frankra átváltható hitelek átváltását” szabályozzák.

12 E törvénynek „A hitel átváltásának elve” című 19b. cikke a következőket írja elő:

„A svájci frank alapú hitel euróalapú hitellé történő átváltása, valamint a [horvát] kuna alapú és svájci frankra átváltható hitel [horvát] kuna alapú és euróra átváltható hitellé történő átváltása a hitel átváltását jelenti a hitel pénznemének megváltoztatása érdekében, vagy azon pénznemnek a megváltoztatása érdekében, amelyre az átváltható, amelyet oly módon kell elvégezni, hogy a svájci frank alapú hitellel rendelkező fogyasztó helyzete megegyezzen azon helyzettel, amelyben akkor lenne, ha euróalapú hitelt kapott volna, és a [horvát] kuna alapú és svájci frankra átváltható hitellel rendelkező fogyasztó helyzete megegyezzen azon helyzettel, amelyben akkor lenne, ha [horvát] kuna alapú és euróra átváltható hitelt kapott volna.”

13 Az említett törvénynek „A hitel átváltásának számítási módja” című 19c. cikke az érintett fogyasztó tartozása új tőkeösszegének kiszámítására vonatkozó speciális eljárást ír elő, amelynek lényege, hogy az e fogyasztó által teljesített kölcsöntörlesztést összeveti az euróalapú fiktív kölcsönből eredő feltételekkel. A kölcsön 2015. szeptember 30-án euróban meghatározott, e speciális számítási eljárással kiszámított új egyenlege képezi azt az összeget, amelyet az említett fogyasztó által ezen időponttól kezdve visszafizetendő kölcsönösszegként meghatároztak.

14 Ugyanezen törvénynek „A hitel átváltása” című 19e. cikkének (1), (5) és (6) bekezdése a következőket mondja ki:

„(1) A hitelező a jelen törvény hatálybalépésétől számított 45 napon belül tértivevényes ajánlott levélben köteles megküldeni a fogyasztó részére a hitel átváltásának a jelen törvény 19c. cikkének megfelelően a 2015. szeptember 30-i árfolyamon történő számítását, valamint egy új kölcsönszerződés vagy a módosított kölcsönszerződés tervezetét.

[...]

(5) A hitel átváltásának elfogadása esetén a fogyasztónak tértivevényes ajánlott levélben vagy személyesen, az e cikk (1) bekezdésében említett átváltási számítás, valamint a hitelezőt megillető összes követelés áttekintésének, azaz az e cikk (2) bekezdésében említett fennmaradó összegek összefoglalásának kézhezvételétől számított 30 napon belül tájékoztatnia kell a hitelezőt az átváltási számítás, elfogadásáról.

(6) Ha a fogyasztó nem fogadja el a kölcsön átváltásának számítását, vagy nem köti meg a hitelezővel a jelen törvény 19c. cikke (1) bekezdésének 6. pontjában említett megállapodást, a hitel törlesztésére továbbra is az érvényes szerződéses feltételeknek megfelelően és e törvény rendelkezéseinek megfelelően kerül sor.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

15 2007. október 15-én az alapeljárás felperese, egy Horvátországban lakóhellyel rendelkező fogyasztó és az e tagállamban székhellyel rendelkező bank, a Zagrebačka banka lakáscélú kölcsönszerződést kötött egy svájci frank alapú, azonban – a Hrvatska Narodna Banka (Hrvatska Narodna Banka) által a kölcsön folyósításának időpontjában meghatározott átlagárfolyam alapján – horvát kunában kifizetett összegről. E szerződés többek között tartalmazott egy olyan kikötést, amely előírta, hogy a kölcsön törlesztendő összege svájci frank alapú, valamint egy olyat, amely szerint az alkalmazandó változó kamatlábat a Zagrebačka banka egyoldalúan módosíthatja.

- 16 2015. szeptember 30-án hatályba lépett a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvénnyel bevezetett reform. E törvény 19b. cikke szerint minden svájci frank alapú hitelt kötelezően euróalapú hitellé kell átváltani oly módon, hogy a fogyasztó az euróalapú kölcsönök felvevőivel azonos helyzetbe kerüljön. Az említett törvény 19e. cikke értelmében a hitelezők kötelesek voltak valamennyi érintett fogyasztó részére új kölcsönszerződés megkötését vagy az általuk kötött szerződések módosítását felajánlani a különösen a fenti törvény 19c. cikkében meghatározott átváltási feltételek tiszteletben tartása mellett. Abban az esetben, ha a fogyasztó az ilyen átváltást nem fogadja el, a kölcsönét az érvényes szerződéses feltételek szerint kell visszafizetnie.
- 17 2016. január 8-án az alapeljárás felperese és a Zagrebačka banka az eredeti szerződésüket módosító kiegészítő megállapodást kötött a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvényben előírt átváltás céljából, oly módon, hogy a kölcsön visszafizetését 2015. szeptember 30-tól euró alapon határozták meg, ami mind a tőkeösszeg, mind a kamatszámítási mód módosítását eredményezte.
- 18 2019. június 12-én az alapeljárás felperese keresetet indított a Zagrebačka banka ellen az Općinski građanski sud u Zagrebu (zágrábi városi polgári bíróság, Horvátország) előtt.
- 19 Keresetével egyrészt azt kéri, hogy a 2007. október 15-i szerződésében foglalt, svájci frankban történő indexálásra és változó kamatlábra vonatkozó feltételt a horvát jog, valamint az uniós jog rendelkezései, különösen a 93/13 irányelv rendelkezései alapján nyilvánítsák tisztességtelennek és ezért semmisnek.
- 20 E kérelem alátámasztására a Trgovački sud u Zagrebu (zágrábi kereskedelmi bíróság, Horvátország) előtt több bank, köztük a Zagrebačka banka ellen indított kollektív kereset eredményére alapítja érvelését. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az ezen eljárás keretében egymást követően eljáró horvát bíróságok – többek között a 93/13 irányelv rendelkezéseire támaszkodva – jogerős határozatokban kimondták, hogy az érintett bankok megsértették a fogyasztók kollektív érdekeit és jogait azáltal, hogy a 2007. évet is magában foglaló időszakban – tisztességtelennek és semmisnek nyilvánított feltételeket tartalmazó – hitelszerződéseket kötöttek, mivel azok a visszafizetés svájci frank alapú indexálását és a kamatlábnak a hitelező egyoldalú döntése alapján történő módosítását írták elő.
- 21 Másrészt az alapeljárás felperese az általa készíttetett szakértői véleményre hivatkozva azt kéri, hogy a bíróság kötelezze a Zagrebačka bankát minden olyan előny visszafizetésére, amelyet az jogalap nélkül szerzett az eredeti szerződésben szereplő és olyan kiegészítő megállapodás által felváltott tisztességtelen feltételek alapján, amelynek joghatásai véleménye szerint nem biztosítanak megfelelő kártérítést.
- 22 E tekintetben azt állítja, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak mellőznie kell minden olyan nemzeti jogszabály alkalmazását, amely megakadályozza, hogy az említett előnyöket teljes mértékben visszatérítsék, mivel nem mondott le az őt fogyasztóként megillető jogokról. Álláspontja szerint a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény és az e törvény tartalmát tükröző kiegészítő megállapodás nem tette lehetővé számára, hogy abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha az eredeti szerződés nem tartalmazott volna tisztességtelen feltételeket.
- 23 A Zagrebačka banka vitatja e követeléseket, és azt állítja, hogy a kölcsönnek az említett törvényben előírt átváltása és a kiegészítő megállapodásnak az alapeljárás felperese általi elfogadása miatt a felperesnek már nincs jogalapja arra, hogy az eredeti szerződés feltételei tisztességtelen jellegének megállapítását kérje, és e jogcímen kártérítésben részesüljön, mivel e bank szerint a kölcsönt visszamenőlegesen úgy számították ki, mintha az euróalapú lett volna.

- 24 Előljáróban a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény és az e törvény alapján elfogadott kiegészítő megállapodás a Horvát Köztársaság Unióhoz való csatlakozását követően keletkezett, így a Bíróság *ratione temporis* hatáskörrel rendelkezik az általa a jelen ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.
- 25 Az ügy érdemét illetően a kérdést előterjesztő bíróság mindenekelőtt jelzi, hogy az érintett kiegészítő megállapodásra tekintettel megállapította, hogy az alapeljárás felperese nem mondott le a teljes kártérítésről és érdekeinek bírósági védelméről, és hogy végeredményben e lemondást a horvát jogban többek között a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény tiltja. Egyébiránt úgy véli, hogy e törvény nem határozza meg sem az alapügyben szóban forgóhoz hasonló feltételek tisztességtelen jellegét és semmisségét, sem a tisztességtelen feltételek miatt a fogyasztót egyénileg ért kárt, sem pedig az eladó vagy szolgáltató által e jogcímen jogalap nélkül megszerzett összegeket, tekintettel arra, hogy e körülményeket az eljáró bíróságnak kell értékelnie. E bíróság szerint a jelen ügyben az alapeljárás felperese bizonyította, hogy a kölcsön átváltása nem tette lehetővé, hogy az kárára jogalap nélkül szerzett összes előnyt a Zagrebačka banka visszatérítse a számára.
- 26 Ezt követően az említett bíróság hangsúlyozza, hogy a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság, Horvátország) 2020. március 4-én jogegységi eljárásban úgy határozott, hogy a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény alapján kötött bármely átváltási megállapodás „abban az esetben is joghatásokat vált ki, és abban az esetben is érvényes, ha az alapul szolgáló kölcsönszerződésnek a változó kamatlábra és devizakikötésre vonatkozó feltételei semmisenek”, többek között azzal az indokkal, hogy az ilyen megállapodás új szerződéses jogviszonynak minősül, mivel a 2020. március 4-i Dunai ítélet (C-118/17, EU:C:2019:207) alapjául szolgáló körülményektől eltérően a fogyasztó azt nem köteles elfogadni.
- 27 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság) e határozata kötelező az alsóbb fokú bíróságokra nézve, azt azonban az ilyen átváltáshoz hozzájáruló fogyasztó kártérítési igényére gyakorolt hatását illetően többféleképpen értelmezték. Az első megközelítés szerint nincs jelentősége annak, hogy az eladó vagy szolgáltató jogalap nélkül szerzett-e előnyt, és hogy a fogyasztó kárát teljes mértékben megtérítették-e. A kérdést előterjesztő bíróság által előnyben részesített második megközelítés szerint az említett határozat nem értelmezhető így, mivel ellenkező esetben a Bíróság által értelmezett 93/13 irányelv követelményeivel ellentétes hatásokat fejtene ki.
- 28 Ezenkívül a Bíróságnak a 93/13 irányelvnek a Charta 38. és 47. cikkével összefüggésben értelmezett rendelkezéseire vonatkozó ítélkezési gyakorlatára tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a tagállami jogalkotó elfogadhat a fogyasztók említett irányelvben előírtaknál magasabb szintű védelmét biztosító intézkedéseket. E bíróság szerint az uniós jog által meghatározott célok elérése érdekében meg kell tagadnia a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény összeegyeztethetetlen rendelkezéseinek alkalmazását, és a jelen ügyben meg kell állapítania, hogy a tisztességtelen feltételeket meg kell semmisíteni, mintha azok soha nem léteztek volna, és hogy a Zagrebačka banka által e feltételek alapján szerzett valamennyi előnyt vissza kell téríteni az alapeljárás felperese részére.
- 29 Végül a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a horvát jog egyéb rendelkezéseiből az következik, hogy a szerződés érvényességét annak megkötésének időpontjában kell értékelni, és a semmis kikötést nem lehet orvosolni. Úgy véli, hogy e rendelkezések összeegyeztethetők a Bíróságnak a 93/13 irányelvre vonatkozó ítélkezési gyakorlatával, amelyből véleménye szerint az következik,

hogy a nemzeti bíróságoknak a tisztességtelen feltételek keletkezésétől kezdve el kell tekinteniük azok alkalmazásától, és nem helyettesíthetik azokat olyan tartalommal, amelyben a felek nem állapodtak meg.

30 E körülmények között az Općinski građanski sud u Zagrebu (zágrábi városi polgári bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a Bíróság ítélezési gyakorlatában, különösen a [2019. március 14-i Dunai ítéletben (C-118/17, EU:C:2019:207)] adott értelmezés szerint [a 93/13 irányelv] 6. cikkének (1) bekezdését, hogy a kölcsönfelvevő fogyasztó és a bank közötti szerződéses viszonyba történő jogalkotói beavatkozás nem foszthatja meg a fogyasztókat attól a jogtól, hogy a bank által a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásával a fogyasztók rovására jogalap nélkül szerzett összes előny visszatérítéséhez való jog érvényesítése érdekében bírósági úton vitassák az eredeti szerződés vagy a törvény alapján megkötött kiegészítő megállapodás feltételeit, abban az esetben, ha a jogalkotó beavatkozása következtében a fogyasztók önként beleegyeztek az eredeti szerződéses viszony módosításába a bankok számára törvényben előírt, arra vonatkozó kötelezettség alapján, hogy a fogyasztók részére ajánlják fel e lehetőséget, és nem pedig – mint [a fenti ítélet alapjául szolgáló] ügyben – közvetlenül a beavatkozó törvény alapján?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén az e két személy, a kölcsönfelvevő és a bank, között folyamatban lévő eljárásban eljáró nemzeti bíróság – amely a [fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvénynek] a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság) által értelmezett rendelkezéseit nem tudja a 93/13 irányelv követelményeivel összhangban értelmezni – jogosult-e és/vagy köteles-e arra, hogy ezen irányelv és a [Charta] 38. és 47. cikke alapján mellőzze e nemzeti törvénynek a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság) általi értelmezésnek megfelelő alkalmazását?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A Bíróság hatásköréről

31 A Zagrebačka banka a Bíróság hatáskörének hiányára hivatkozik, azt állítva, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvita *ratione temporis* nem tartozik az uniós jog hatálya alá, mivel egyrészt az alapeljárásban részt vevő ezen fél szerint e jogvita kizárólagos tárgya a Horvát Köztársaság Unióhoz való csatlakozásának időpontját megelőzően kötött kölcsönszerződés.

32 Másrészt a Zagrebačka banka arra hivatkozik, hogy a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel érintett 93/13 irányelv 10. cikkének (1) bekezdése értelmében ezen irányelv az alkalmazhatóságát az érintett szerződés megkötésének időpontjától, nem pedig attól az időtartamtól teszi függővé, amely alatt e szerződés joghatásokat vált ki.

33 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélezési gyakorlat szerint a Bíróság az uniós jog értelmezésére kizárólag e jognak az új tagállamban az Unióhoz történő csatlakozásakor kezdődő alkalmazása tekintetében rendelkezik hatáskörrel (2020. december 17-i Franck ítélet, C-801/19, EU:C:2020:1049, 16. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat).

- 34 A Horvát Köztársaság Unióhoz való csatlakozásának feltételeiről szóló, a jelen ítélet 3. pontjában említett okmány 2. cikke előírja, hogy az eredeti szerződések rendelkezései és az intézmények által a Horvát Köztársaság Unióhoz való csatlakozása előtt elfogadott jogi aktusok e tagállamra kötelezőek, és csak a csatlakozás időpontjától, vagyis 2013. július 1-jétől alkalmazandók az említett államban (2021. március 25-i Obala i lučice ítélet, C-307/19, EU:C:2021:236, 55. pont).
- 35 Így a Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy az uniós jog értelmezésével kapcsolatos olyan kérdésről határozzon, amelyre adott válasz kétségbe vonhatja azon nemzeti szabályozás uniós joggal való összeegyeztethetőségét, amelyet az adott csatlakozást követően fogadtak el, és amely az e csatlakozást megelőzően kötött szerződés tekintetében is joghatásokat vált ki (lásd ebben az értelemben: 2019. február 14-i Milivojević ítélet (C-630/17, EU:C:2019:123, 40–43. pont).
- 36 Másodsor, a Bíróság kimondta, hogy mivel a 93/13 irányelv 10. cikke (1) bekezdésének második albekezdéséből az következik, hogy az irányelv kizárólag az 1994. december 31-ét, azaz az irányelv átültetésének határidejét követően megkötött szerződésekre alkalmazandó, ezen irányelvnek az alapügy tárgyát képező szerződésekre való alkalmazhatóságának a meghatározásához e szerződések megkötésének időpontját kell figyelembe venni, míg az az időszak, amelynek folyamán e szerződések joghatást váltanak ki, nem releváns (2020. július 9-i Raiffeisen Bank és BRD Groupe Sociétés Générale ítélet, C-698/18 és C-699/18, EU:C:2020:537, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 37 Ez az ítélkezési gyakorlatot a Bíróság pontosította az olyan tagállamokban létrejött helyzetekkel kapcsolatban, amelyek – mint a Horvát Köztársaság – 1994. december 31. után csatlakoztak az Unióhoz, mivel a 93/13 irányelv követelményeinek tiszteletben tartása ezen államok tekintetében csak a csatlakozásuk időpontjától kezdve vált kötelezővé. E sajátos összefüggésben a Bíróság több alkalommal értékelte ezen irányelv alkalmazhatóságát, és ennek folytán az irányelv értelmezésére vonatkozó, azon tagállam csatlakozásának időpontjára tekintettel fennálló hatáskörét, amelynek a szabályozását az alapeljárás érinti, majd megvizsgálta, hogy az érintett szerződést e csatlakozást követően kötötték-e meg, és következésképpen az említett irányelv időbeli hatálya alá tartozik-e (lásd ebben az értelemben: 2014. április 3-i Pohotovost végzés, C-153/13, EU:C:2014:1854, 23–25. pont; 2014. július 3-i Tudoran ítélet, C-92/14, EU:C:2014:2051, 26–29. pont; 2020. július 9-i Raiffeisen Bank et BRD Groupe Sociétés Générale ítélet, C-698/18 és C-699/18, EU:C:2020:537, 41–44. pont).
- 38 A jelen ügyben a 93/13 irányelv nem alkalmazható az alapügyben vitatott eredeti szerződésre, mivel azt 2007. október 15-én, tehát a Horvát Köztársaságnak az Unióhoz való, 2013. július 1-jei hatállyal történő csatlakozását megelőzően kötötték meg. Következésképpen, amint arra a főtanácsnok az indítványának 34. és 40. pontjában lényegében rámutatott, a Zagrebačka banka által az e szerződés potenciálisan tisztességtelen feltételei alapján jogalap nélkül szerzett előnyök esetleges visszafizetése nem tartozhat ezen irányelv rendelkezéseinek hatálya alá.
- 39 Ezzel szemben a 93/13 irányelv alkalmazandó az eredeti szerződést módosító kiegészítő megállapodásra, mivel e kiegészítő megállapodást, amely szintén az alapügy tárgyát képezi, 2016. január 8-án, tehát az említett csatlakozás időpontját követően kötötték meg. Márpedig, mivel az alapeljárás tényállása részben a tagállam csatlakozásának időpontját követően valósult meg, a Bíróság e tekintetben hatáskörrel rendelkezik az uniós jog értelmezésére (lásd ebben az értelemben: 2020. december 17-i Franck ítélet, C-801/19, EU:C:2020:1049, 17. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 40 Ugyanakkor pontosítani kell, hogy az említett kiegészítő megállapodás nem alkalmas arra, hogy kiterjessze ezen irányelvnek a jelen ítélet 3636. és 37. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatban meghatározott időbeli hatályát, így a Zagrebačka bankát az említett kiegészítő megállapodás kikötései alapján terhelő esetleges visszafizetési kötelezettségre nem vonatkoznak az említett irányelv rendelkezései, illetve e kötelezettség nem alapítható e rendelkezésekre a kiegészítő megállapodás megkötését megelőző időszak tekintetében.
- 41 A fentiekből következik, hogy a Bíróság csak annyiban rendelkezik hatáskörrel a 93/13 irányelv rendelkezéseinek értelmezésére, amennyiben az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az ugyanazon kiegészítő megállapodásban szereplő feltételekre és az annak megkötését követő időszakra vonatkozik.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról

- 42 A Zagrebačka banka azt állítja, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett két kérdést mint az alapügy eldöntése szempontjából irreleváns kérdéseket elfogadhatatlannak kell nyilvánítani, mivel álláspontja szerint sem a horvát jognak a kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott rendelkezései, azoknak a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság) általi értelmezését is beleértve, sem a felek által kötött szerződést módosító kiegészítő megállapodás nem fosztja meg az alapeljárás felperesét attól a jogától, hogy az érintett bank által az eredeti kölcsönszerződés alapján jogalap nélkül szerzett előnyök visszafizetését kérje.
- 43 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint kizárólag az alapügyben eljáró és a meghozandó döntésért felelős nemzeti bíróság feladata annak értékelése, hogy az ügy sajátos jellemzőit tekintve az ítélet meghozatalához szükség van-e az előzetes döntéshozatalra, és hogy a Bíróság elé terjesztett kérdések relevánsak-e, és azok relevanciáját vélelmezni kell. Ennélfogva, amikor az előterjesztett kérdés az uniós jog valamely szabályának értelmezésére vagy érvényességére vonatkozik, a Bíróság főszabály szerint köteles a kérelmet elbírálni, kivéve ha a kért értelmezés nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli és jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az említett kérdésre hasznos választ adhasson (2021. december 21-i Trapeza Peiraios ítélet, C-243/20, EU:C:2021:1045, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 44 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések uniós jogi rendelkezések, különösen a 93/13 irányelv rendelkezéseinek értelmezésére vonatkoznak, és nem tűnik úgy, hogy a kért értelmezés nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapeljárással, vagy hogy a felvetett probléma hipotetikus jellegű. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból ugyanis többek között kitűnik, hogy az alapeljárás felperese e jogvitában a fenti irányelv által biztosított jogokra hivatkozott. Ráadásul a jelen ítélet 41. pontjában megállapításra került, hogy az alapügyben szóban forgó helyzet részben az említett irányelv időbeli hatálya alá tartozik.
- 45 Másodszor nem vitatott, hogy a nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti egyértelmű feladatmegosztáson alapuló EUMSZ 267. cikkben előírt eljárás keretében kizárólag a nemzeti bíróság rendelkezik hatáskörrel a nemzeti jogi rendelkezések értelmezésére és alkalmazására, míg a Bíróság a nemzeti bíróság által rendelkezésre bocsátott tények alapján kizárólag az uniós jogi rendelkezés értelmezéséről és érvényességéről foglalhat állást (2021. december 21-i Trapeza Peiraios ítélet, C-243/21, EU:C:2021:1045, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 46 Következésképpen el kell utasítani az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatatlanságára vonatkozó azon érveket, amelyeket a Zagrebačka banka lényegében a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény által – a Zagrebačka banka véleménye szerint – az alapeljárásban kiváltott joghatásokra alapít.
- 47 Ebből az következik, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható.

Az ügy érdeméről

Az első kérdésről

- 48 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétesek azon nemzeti jogi rendelkezések, amelyek megakadályozzák, hogy az eljáró bíróság helyt adjon a fogyasztó azon kérelmének, amely az eladó vagy szolgáltató által a kölcsönszerződésben szereplő tisztességtelen feltételek folytán szerzett előnyök teljes visszafizetésére irányul, amennyiben az eladó vagy szolgáltató köteles volt arra, hogy az eredeti szerződésük olyan megállapodás útján történő módosítását javasolja a fogyasztónak, amelynek a tartalmát e rendelkezések határozzák meg, és e fogyasztónak lehetősége volt arra, hogy az ilyen módosításhoz hozzájáruljon.
- 49 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvénynek bizonyos horvát bíróságok által adott értelmezése szerint e törvény IV.a. fejezetének rendelkezései ilyen joghatásokat válthatnak ki. Konkrétabban, e rendelkezésekből az következik, hogy az üzleti hitelezőket arra kötelezték, hogy a svájci frank alapú hitelszerződést megkötő valamennyi fogyasztónak felajánlják azt, hogy az említett törvényben meghatározott feltételek mellett az említett szerződést euróalapú hitellé alakítsák át. Az érintett fogyasztónak lehetősége volt arra, hogy elutasítsa ezt az ajánlatot, de ha azt elfogadta, az átváltásnak szükségszerűen úgy kellett történnie, hogy az magában foglalta az említett rendelkezések tartalmát, akár az eredeti szerződést kiegészítő megállapodásban, ahogyan az az alapeljárásban történt, vagy a szerződő felek között létrejött új szerződésben.
- 50 Annak érdekében, hogy e bíróság részére olyan hasznos választ lehessen adni, amely lehetővé teszi számára az előtte folyamatban lévő jogvita eldöntését, előzetesen meg kell vizsgálni, hogy – amint arra a horvát kormány és a Bizottság írásbeli észrevételeiben hivatkozott – a 93/13 irányelv tárgyi hatálya kiterjed-e az alapeljárásra, tekintettel az ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében előírt kizárásra.
- 51 E tekintetben a jelen ítélet 39. és 40. pontjában szereplő, a 93/13 irányelv időbeli hatályára vonatkozó megfontolásokból kitűnik, hogy ez az irányelv kizárólag az eredeti szerződést kiegészítő megállapodásra alkalmazandó, és hogy a Zagrebačka bankát e kiegészítő megállapodás alapján terhelő esetleges visszafizetési kötelezettségre nem vonatkozhatnak az említett irányelv rendelkezései, illetve e kötelezettség nem alapítható az utóbbiakra az ezen irányelv megkötését megelőző időszak tekintetében.
- 52 E körülmények között meg kell állapítani, hogy a Bíróság csak annyiban rendelkezik hatáskörrel az első kérdés megválaszolására, amennyiben az azokra a szerződési feltételekre vonatkozik, amelyeket az említett kiegészítő megállapodás a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvénynek megfelelően utólag illesztett be az eredeti szerződésbe.

- 53 Az alapügy tehát különbözik a 2019. március 14-i Dunai ítélet (C-118/17, EU:C:2019:207) alapjául szolgáló ügytől. Ez utóbbi ügy ugyanis tágabb értelemben a kölcsönszerződésekbe illesztett, árfolyamréssel kapcsolatos szerződési feltételeket tisztességtelennek és semmisnek minősítő és e feltételeket a tagállam nemzeti bankja által a megfelelő pénznemre meghatározott hivatalos átváltási árfolyamot alkalmazó feltételekkel felváltó nemzeti jogszabálynak a fogyasztó azon lehetőségére gyakorolt joghatásokra vonatkozott, hogy az eredeti kölcsönszerződés megsemmisítését kérje (lásd ebben az értelemben: Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 35–38. pont).
- 54 A jelen ügyben, amint az a jelen ítélet 22. pontjában megállapításra került, az alapeljárás felperese a 93/13 irányelv rendelkezéseire kíván hivatkozni annak érdekében, hogy önállóan vitassa az eredeti szerződést kiegészítő megállapodásnak a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény alapján az utóbbiba illesztett feltételeit, mivel e feltételek nem biztosítják megfelelően azon előnyök teljes visszafizetését, amelyeket az eladó vagy szolgáltató az eredeti kölcsönszerződésben szereplő tisztességtelen feltételek alapján szerzett volna.
- 55 A fenti pontosítások figyelembevételével emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése kizárja az irányelv hatálya alól azokat a szerződési feltételeket, amelyek „kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket” tükröznek, amely fordulat az említett irányelv tizenharmadik preambulumbekzdése fényében egyaránt magában foglalja azokat a nemzeti jogszabályi rendelkezéseket, amelyek a szerződő felek között azok választásától függetlenül alkalmazandók, valamint azokat, amelyek diszpozitív jellegűek, vagyis amelyek alapértelmezés szerint, a felek közötti eltérő megállapodás hiányában alkalmazandók (2021. december 21-i Trapeza Peiraios ítélet, C-243/20, EU:C:2021:1045, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 56 Ezenkívül a Bíróság már értelmezte az említett 1. cikk (2) bekezdését oly módon, hogy a 93/13 irányelv hatálya nem terjed ki a kötelező érvényű nemzeti jogszabályi rendelkezéseket tükröző azon kikötésekre, amelyek a kölcsönszerződés fogyasztóval történő megkötését követően váltak a szerződés részévé, és amelyek arra irányulnak, hogy a szerződés valamely semmis kikötése helyébe lépjenek (2021. szeptember 2-i OTP Jelzálogbank és társai ítélet, C-932/19, EU:C:2021:673, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 57 Az ezen irányelv rendszere alkalmazásának kizárását, amely az irányelv 1. cikkének (2) bekezdéséből következik, az igazolja, hogy főszabály szerint joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó meghatározott szerződések feleit megillető jogok és kötelezettségek összességére nézve egyensúlyt teremtett, amely egyensúlyt az uniós jogalkotó kifejezetten meg kívánta őrizni (2021. december 21-i Trapeza Peiraios ítélet, C-243/20, EU:C:2021:1045, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 58 Az eljáró nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az érintett feltétel a Bíróság által meghatározott szempontok alapján, vagyis az érintett kölcsönszerződések jellegének, általános rendszerének és kikötéseinek, valamint azon jogi és ténybeli háttérnek a figyelembevételével a 93/13 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozik-e, figyelembe véve azt a tényt, hogy a fogyasztók védelmének ezen irányelvben megfogalmazott célkitűzésére tekintettel az ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében előírt kivételt szigorúan kell értelmezni (lásd ebben az értelemben: 2021. december 21-i Trapeza Peiraios ítélet, C-243/20, EU:C:2021:1045, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 59 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra mutat rá, hogy a Zagrebačka banka és az alapeljárás felperese által az eredeti szerződésük módosítása érdekében, abból a célból kötött kiegészítő megállapodás feltételei, hogy a svájci frank alapú kölcsönt euróalapú kölcsönmé alakítsák át, a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény IV.a. fejezetében szereplő rendelkezések tartalmát tükrözik.
- 60 E bíróság ugyanis először is megállapítja, hogy a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény arra kötelezi az eladókat vagy szolgáltatókat, hogy ilyen módosítást javasoljanak az érintett fogyasztóknak, valamint hogy e törvény konkrét módszert ír elő az utóbbiak hitelkötelezettségei új összegének kiszámítására. Hasonlóképpen, a horvát kormány írásbeli észrevételeiben kifejti, hogy az említett törvény korlátozta a bankok akaratszabadságát, mivel arra kötelezte őket, hogy a fogyasztók számára a fennálló szerződésük átváltására vonatkozó olyan megállapodás megkötését ajánlják fel, amelynek tartalmát ez a kötelező jogi norma pontosan meghatározta.
- 61 Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény hatálya alá tartozó valamennyi fél akaratmegegyezéssel módosította az eredeti szerződéses jogviszonyt, nem pedig közvetlenül jogalkotói beavatkozás alapján, ahogyan az különösen a 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207) alapjául szolgáló ügyben történt. Ugyanakkor, még ha minden fogyasztónak lehetősége is volt arra, hogy az e törvényben előírt átváltást elutasítsa, amikor ahhoz a fogyasztó – ahogyan az alapügyben is – hozzájárult, a felek eredeti szerződésüket az abban szereplő tisztességtelen feltételek felváltása érdekében nem szabadon, hanem azon kötelezettség mellett módosították, hogy a nemzeti jogalkotó által előírt átváltási szabályokat alkalmazzák. Amint arra a főtanácsnok az indítványának 50. pontjában rámutatott, önmagában a fogyasztó beleegyezésének megkövetelése nem akadályozza annak, hogy a szóban forgó kiegészítő megállapodás feltételei kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti szabályozást tükröző feltételeknek legyenek tekintendők, mivel e kiegészítő megállapodás tartalmát teljes egészében az említett törvény határozza meg.
- 62 Harmadszor, amint azt a főtanácsnok az indítványának 51. pontjában lényegében megjegyezte, az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a horvát jogalkotó célja arra irányult, hogy egyensúlyt teremtsen a fogyasztói hitelről szóló 2015. évi törvény által érintett felek jogai és kötelezettségei között.
- 63 Következésképpen, még ha e jogi minősítés – a jelen ítélet 58. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően – végső soron a kérdést előterjesztő bíróság feladata lesz is, úgy tűnik, hogy az említett törvény IV.a. fejezetében szereplő rendelkezések a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett kötelező érvényű nemzeti jogi rendelkezéseknek minősülnek, és ezért az ugyanezen törvény azon rendelkezéseit tükröző szerződési feltételek, amelyek a fogyasztóval kötött kölcsönszerződésben szereplő semmis feltételek helyettesítésére irányulnak, nem tartoznak e rendelkezések hatálya alá.
- 64 A fenti megfontolásokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy nem tartoznak ezen irányelv tárgyi hatálya alá az olyan nemzeti jogi rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek, amelyek értelmében az eladó vagy szolgáltató köteles a fogyasztó számára az eredeti szerződésük olyan megállapodás útján történő módosítását felajánlani, amelynek tartalmát e rendelkezések határozzák meg, és e fogyasztónak lehetősége van arra, hogy az ilyen módosításhoz hozzájáruljon.

A második kérdésről

- 65 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adott válasza tekintettel a második kérdésre nem szükséges válaszolni.

A költségekről

- 66 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg. A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy nem tartoznak ezen irányelv tárgyi hatálya alá az olyan nemzeti jogi rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek, amelyek értelmében az eladó vagy szolgáltató köteles a fogyasztó számára az eredeti szerződésük olyan megállapodás útján történő módosítását felajánlani, amelynek tartalmát e rendelkezések határozzák meg, és e fogyasztónak lehetősége van arra, hogy az ilyen módosításhoz hozzájáruljon.

Aláírások